

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om skatt på arv och gåva och av vissa andra lagar

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om skatt på arv och gåva och av vissa andra lagar (RP 94/2025 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Esa-Pekka Saari, finansministeriet
- docent Jussi Jaakkola
- professor Veli-Pekka Viljanen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- biträdande professor Anu Mutanen.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att lagen om skatt på arv och gåva, lagen om skattetillägg och förseningsränta samt fastighetsskattelagen ändras.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2026.

I propositionen ingår ett avsnitt om lagförslagets förhållande till grundlagen och lagstiftningsordningen.

Regeringen anser att förslaget kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottets utlåtande inhämtas om propositionen.

Utlåtande GrUU 42/2025 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) I propositionen föreslås ändringar i lagen om skatt på arv och gåva, lagen om skattetillägg och förseningsränta samt fastighetsskattelagen. När det gäller bedömningen av propositionens förenlighet med grundlagen handlar den viktigaste ändringen om arvsskattelättnaden för minderåriga arvingar vid generationsväxlingar. I lagen om skatt på arv och gåva föreslås 55 § bli kompletterad med ett nytt 9 mom. Där ska det föreskrivas att om en arvinges beskattningsbara arvsandel omfattar minst 10 procent av aktierna i ett aktiebolag som berättigar till innehav av en gårdsbruksenhet eller ett annat företag och arvingen på grund av att denne är minderårig inte kan fortsätta bolagets verksamhet som styrelsemedlem eller verkställande direktör, ska även det att den minderåriga arvingens intressebevakare fortsätter verksamheten enligt de lagstadgade kraven betraktas som att den skattskyldige fortsätter verksamheten och därmed har rätt till skattelättnad. I nuläget kan en minderårig arvinge som fått aktier i ett företag i aktiebolagsform inte beviljas arvsskattelättnad ens i det fall att intressebevakaren för den minderåriga arvingen deltar i bedrivandet av företagsverksamheten och förutsättningarna för skattelättnad uppfylls till övriga delar.

(2) I motiven till lagstiftningsordning (s. 31—32) motiveras behovet av behandling i grundlagsutskottet också med att det nu aktuella förslaget till 55 § 9 mom. i lagen om skatt på arv och gåva i sak motsvarar den bestämmelse som föreslogs i proposition RP 175/2016 rd. I samband med riksdagsbehandlingen gav bestämmelsen upphov till oklarhet om behovet av utlåtande från grundlagsutskottet och den ströks senare ur förslaget genom en kompletterande proposition (RP 245/2016 rd). Grundlagsutskottet har således inte tidigare analyserat någon bestämmelse av det slag som nu föreslås och inte heller skattelättnaden vid generationsväxling på ett mer allmänt plan. Grundlagsutskottet noterar att det nu inte föreslås några andra ändringar i systemet för skattelättnad vid generationsväxling i företag enligt lagen om skatt på arv och gåva än det nya 55 § 9 mom. om villkoren för minderåriga arvingar. För tydlighetens skull konstaterar utskottet att det endast har granskat de lagförslag som ingår i propositionen.

(3) I motiven till lagstiftningsordning granskas 55 § 9 mom. framför allt mot grundlagens 6 § om jämlikhet. Den föreslagna bestämmelsen förbättrar å ena sidan den minderårigas villkor jämfört med nuläget och jämställer minderåriga arvingar vid generationsväxling med myndiga arvingar som har rätt till skattelättnad, vilket med tanke på likabehandlingen är en förbättring jämfört med nuläget. Det föreslagna 9 mom. försätter visserligen en minderårig arvinge i en bättre ställning än en sådan myndig arvinge som inte själv fortsätter att bedriva verksamheten inom ett skattelättnadsberättigat företag, liksom också sådana arvingar vars arvsandel inte omfattar tillgångar som kan beviljas skattelättnad (s. 28 i propositionen).

(4) I sin utlåtandepaxis har grundlagsutskottet understrukt att skattelagstiftningen inte konstitutionellt kan anses vara en sådan särskild form av utövande av offentlig makt på vars område de grundläggande fri- och rättigheterna och jämlikhetsprincipen enligt 6 § i grundlagen inte skulle tillämpas (GrUU 9/2023 rd, stycke 2, GrUU 53/2016 rd, s. 4, GrUU 52/2016 rd, s. 5). Men utskottet har också menat att beskattningens främsta uppgift är att den offentliga sektorn ska få in så mycket inkomster att de räcker för att täcka den offentliga sektorns utgifter. Beskattningen har av hävd också använts som redskap för att genomföra samhälleliga mål. De kan ha att göra med fördelnings-, social-, bostads-, hälsovårds-, tillväxt-, konjunktur-, regional-, närings-, kultur-

Utlåtande GrUU 42/2025 rd

eller miljöpolitik. Det är enligt utskottet typiskt för skattelagstiftningen att lagstiftaren inom dess ramar har möjlighet att fritt välja mellan olika regleringsalternativ, eftersom skattelagarna på ett mångsidigt sätt utgör medel för styrning av samhället (GrUU 52/2016 rd, s. 3).

(5) I sin praxis har grundlagsutskottet framhållit att inga skarpa gränser för lagstiftarens prövning går att läsa ut ur jämlikhetsprincipen när en reglering i överensstämmelse med den rådande samhällsutvecklingen eftersträvas (GrUU 59/2002 rd, s. 2, RP 309/1993 rd, s. 46). Grundlagsutskottet har i olika sammanhang ur grundlagens jämlikhetsbestämmelser härlett kravet att särbehandlingen inte får vara godtycklig och att skillnaderna inte får bli oskäligen (se t.ex. GrUU 60/2002 rd, s. 4, GrUU 46/2002 rd, s. 6, och GrUU 18/2006 rd, s. 2).

(6) Grundlagsutskottet har också ansett att skattelättnader under vissa förutsättningar är möjliga trots grundlagen. Jämlikhetsbestämmelserna i grundlagen sätter dock enligt utskottet vissa gränser för riktade skattelättnader. Det ska med utgångspunkt i de grundläggande fri- och rättigheterna finnas godtagbara skäl till särbehandling i beskattningen. Särbehandlingen får inte vara godtycklig eller strida mot proportionalitetsprincipen. Det samhälleliga intresse som ligger till grund för att man avviker från jämlikhetsprincipen bör stå i proportion till avvikelsens betydelse (se t.ex. GrUB 11/2009 rd, s. 2).

(7) Syftet med arvsskattelättnaden vid generationsväxling är enligt propositionen (s. 28) att förhindra att kontinuiteten i företagsverksamheten och arbetsplatsernas fortbestånd äventyras i samband med generationsväxlingar inom företag. Utan den föreslagna ändringen kan arvsskattekostnaden för den minderåriga arvingen ha skadliga konsekvenser för kontinuiteten i företagets verksamhet och sysselsättningsförutsättningarna på motsvarande sätt som i andra sådana situationer för vilka skattelättnaden enligt 55 § i lagen om skatt på arv och gåva är avsedd (s. 15 i propositionen). Syftet med förslaget är att möjliggöra skattelättnad i situationer där det efter arvlåtarens oförutsedda död inte är möjligt att genom generationsväxling överföra företaget till arvingen på grund av att denne är minderårig och således inte kan fortsätta företagets verksamhet. Genom förslaget ändras inte förutsättningarna för beviljandet av skattelättnaden eller skattelättnadens belopp.

(8) Enligt grundlagsutskottets uppfattning utgör de närings- och sysselsättningspolitiska målen enligt propositionsmotiven (s. 15—17) godtagbara grunder för den föreslagna ändringen av skattelättnadssystemet med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna. Den föreslagna regleringen är inte heller godtycklig och strider inte mot proportionalitetskravet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utlåtande GrUU 42/2025 rd

Helsingfors 23.10.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Vestman saml
vice ordförande Wille Rydman saf
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Atte Kaleva saml
medlem Teemu Keskisarja saf
medlem Kimmo Kiljunen sd
medlem Johannes Koskinen sd
medlem Jarmo Lindberg saml
medlem Mira Nieminen saf
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Onni Rostila saf
medlem Ville Skinnari sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Henrik Vuornos saml.

Sekreterare var

utskottsråd Liisa Vanhala.